

Majd ha megindul az építkezés . . .

Krátky tanácsnok nyilatkozata a kislakásokról, a tüdőbeteg kolónia létesítéséről, a magán- és egyéb nagyszabású építkezésekről, az új városházáról és a Josephinumról.

A magyar városok kiadták a jelszót: neki kell lendíteni a városi életet és a közgazdaságot és pedig elsősorban az építőipar lábraállításával. Ennek a programpontnak legsúlyosabb feladatai természetesen Budapest székesífvárosra rovdának. Bárczy polgármesternek töbrendbeli megnyilatkozása bizonyítja, hogy a főváros tudatában van annak a kötelezettségének, amelylyel elől kell járnia a budapesti építkezések megkezdésében, munkát kell adni az ideözönlő munkásságnak, föl kell éleszteni ezen a réven az egész közgazdasági életet, pótolni kell a háboru rombolásait és mulasztásait. Méreteiben ma még kiszámíthatatlan az a munka, amely ezen a téren reánk vár. Ráadásul pedig a leghatalmasabb gondok közé tartozik a nagy probléma pénzügyi részének megoldása. A háboru ezer nyomorusága után tehát a békés újjáépítés millió gondja szakad reánk.

Ebben az újjáépítő munkában egyike azoknak a szerveknek, amelyeknek tevékenyen kell közreműködniök, a főváros építkezési ügyosztálya lesz. A Fővárosi Hírlap munkatársa felkereste tehát Krátky János tanácsnokot, az építkezési ügyosztály vezetőjét és arra kérte, nyilatkozzék az ügyosztály előtt álló nagy feladatokról. A tanácsnok értékes nyilatkozatát a következőkben adjuk vissza:

A lakáskérdésről.

— Az építkezési ügyosztály tulajdonképpen *végrehajtó szerv*, amely a számára megjelölt feladatokat oldja meg. Természetesen a háboru után következő idők hatalmas munkálatai mi reánk is fokozott kötelességeket rónak; de örömmel vállalunk minden munkát, ha végre tudjuk, hogy az építőipar kijuthat a mai kényyszerű stagnálásból.

— Legelső és legfontosabb feladatunk, amelyet minden mást megelőzve meg kell oldanunk, *a lakáskérdés* lesz. Mindenáron gondoskodnunk kell, *mielőtt a lakásínség beköszönt*, mert hiszen tisztában kell lenni vele, hogy a háboru befejeztével a főváros felé való özönlés meg fog kezdődni. Minden attól függ természetesen, hogy milyen mértékű lesz ez a népvándorlás. Az azonban bizonyos, hogy mindenki azt fogja remélni, hogy itt a fővárosban legtöbb munkaalkalom kínálkozik. Ez egyrészt azt a feladatot rója ránk, hogy erről a munkaalkalmakról tényleg gondoskodjunk, másrészt, hogy lakás is jusson az idetóduló tömegnek. Mindkét célt legelső sorban az szolgálja, ha *minél nagyobb tömegben építünk kislakásokat*.

— Erre vonatkozólag máris történtek komoly, kezdeményező lépések, amelyek között elsősorban a pénzügyi bizottság legutóbbi ülését említem, ahol *Feleki Béla* dr. bizottsági tag ur máris konkrét formájú indítványt tett a kislakások építése kérdésében. Ez indítvány értelmében a polgármester ur elnöklésével őt tagu bizottság küldendő ki, amely a kislakások építésére vonatkozólag terveket készít. Ebben a bizottságban részt kell vennie elsősorban a szociálpolitikai ügyosztály vezetőjének, aki a szociális feladatokat oldja meg, a városépítési ügyosztály vezetőjének, aki a kislakásokat magában foglaló házak számára a telkeket jelöli ki és ott kell lennünk nekünk, akik az építkezési terveket dolgozzuk ki.

Hol épülnek a kislakások?

— Kislakások építésére különben négy teljes tervünk áll már készen, amelyeket a főváros törvényhatósági bizottságának 1914. évi július 8-iki közgyűlése már el is fogadott. Ezek

a tervek annyira készen vannak, hogy alapjukon bármely pillanatban megkezdhetjük az építkezéseket. A tervek már 1914-ben is teljesen érettek voltak a kivitelre, de a belügyminiszternek a háboru kitörése után kiadott minden építkezést megtiltó ismert rendelete után el kellett állanunk a megvalósítástól.

— Nem hinném, hogy bármily akadálya lehetne annak, hogy ez a négy, kislakásokból álló terv kerüljön *elsősorban* kivitelre. A négy új bérház-telep között az első ilyenformán a Budaörsi-uton fog épülni és öt pavillonból áll majd. A tervek szerint az épülettömbben 74 kétszobás és 86 egyszobás lakás lesz, az építésre előirányzott összeg 1.120.000 korona. Négyemeletes bérházat fogunk építeni a VI. kerületi Fóthi-uton. Ebben a bérházban 55 egyszobás, 30 kétszobás és 50 háromszobás lakás lesz. Az eredeti előirányzás szerint ennek 1.500.000 koronába szabadna kerülni. A harmadik kislakásterv a hatodik kerületi Hajdu-utcában fog kivitelre kerülni, csupa egyszobás lakással és pedig számszerint százal. Az építési költség itt 1.200.000 korona. Egészen speciális természetű kislakások lesznek azok, amelyek a IX. kerületbeli Körösi Csoma Sándor-utcában fognak épülni. Ennek különös szociális és közegészségügyi jelentőségét az adja meg, hogy manzardos kislakásos telep lesz olyan családok számára, amelyeknek — az előterjesztés szavai szerint — „gyengébb szervezetű tagjai vannak.” Mondjuk ki nyíltan a szót, oly családok számára, amelyeknek *tüdővész* tagjai vannak. *Tüdőbeteg kolónia* lesz ez, ahol minden lakásban lesz egy manzard-szoba a tüdőbeteg családtag számára, akit így teljesen izolálni lehet. Ezen a telepen 100 kétszobás lakás épül és pedig 900.000 korona költséggel.

— Mi sem természetesebb, minthogy ez a négy kislakástelep nagyon csekély mennyiség lesz ahhoz képest, amire szükség van és így bőségesen kell még terveket készíteni. Hasonlóképpen az is bizonyos, hogy az 1914. évben előirányzott összeg is csekély ahhoz képest, amire most lesz szükség. Az anyagárak, a munkabérek és fuvarok emelkedése jelentékenyen meg fogják változtatni a költségelőirányzatot, amelyet ilyenformán revízióknak kell alávetni. Meggyőződésem azonban az, hogy ha a téglagyárak megkezdtek a munkát, az árak hamarosan esni fognak, ami meg fogja könnyíteni az építkezéseket.

A magánépítkezésekről.

A gazdasági helyzet megváltoztatására mindenesetre jelentékeny hatással lenne — mondtuk — a magánépítkezések megkezdése is. Vannak-e a fővárosnak erre vonatkozó tervei is?

— Ezzel a kérdéssel is intenzíven foglalkozunk, hiszen a magánépítkezések megkezdéséhez számtalan igen nagy érdek fűződik. Maga az a tény, hogy a főváros előljár a jó példával és megkezdí az építkezéseket, mulhatatlanul jó hatással lesz a vállalkozási kedv fölkelésére. A tapasztalat mutatja, hogy a hatósági építkezések mindenkor vonzották a magánépítkezéseket is. E tekintetben azonban sok függ az államtól is, amelytől az építkezések kedvezményeket, adóelengedéseket várnak. Fontos, hogy miképpen alakulnak a kölcsönviszonyok és általában milyen támogatásban részesül a magánvállalkozó? Fontos ez a föllendülés azért

is, mert annak az árak mérséklődésére is hatással kell lennie. Igen bevált tétel ugyanis az, hogy *minél szélesebb bázison kezdődnek meg az építkezések, annál könnyebben jutunk el az árak eséséhez.*

— Mi mindenesetre elkövetünk minden tőlünk telhetőt, hogy a harctérről hazatérők számára bőséges munkaalkalommal szolgáljunk. Sok és nehéz munka ez, mert igen sokféléről kell még az új helyzettel szemben tájékozódunk. Időnk azonban van, hiszen tisztában vagyunk vele, hogy a demobilizálás nem történhetik meg napok alatt. Hónapok kellene ehhez és szukcesszive megy végbe, úgy, hogy gyors és terjedelmes megrohanástól nem kell tartanunk.

Tervbe vett nagyobb szabású építkezések.

Megkértük még a tanácsnokot, nyilatkozzék a közelben megvalósítandó nagyobb szabású építkezésekről. A válasz a következő volt:

— Küszöbönálló nagyobb szabású építkezéseink közül a három legfontosabb a Jozephinum telkén emelendő bérház-tömb, az új városháza és a X-ik kerületi temető ravatalozó helyisége.

— A *Jozephinum* építkezésének tervét részletesen ismertette a *Fővárosi Hirlap*. Fájdalom, eredeti gondolatunkat, hogy magát az árvaházat valahova egészséges kültelki vidékre telepíthetjük ki, nem valósíthatjuk meg, mert a jogászoknak aggodalmaik voltak, nem lehet-e majd kifogásuk ellene a Festetich örökösöknek? Gróf Festetich Antalnak, az örökhagyónak végrendeletébe ugyanis esetleg bele lehet magyarázni azt, hogy az árvaház a mai telekhez van kötve. Az én véleményem ezzel szemben az, hogy a bérházak is az árvaház alapját fogják gyarapítani és így általában a Jozephinum céljait szolgálják. Ez a változás arra kényszerített azonban mégis bennünket, hogy a pályázat meghirdetésénél, amely már legközelebb megtörténik, alternatív tervet kérjünk. Eszerint a fiuarvaház egyideig, amíg az örökösökkel a megegyezés kérdése eldőlt, a régi helyén és régi formájában maradjon. A bérház-tömb közepén 900—1000 négyszögöles területet üresen hagyunk. Ha az örökösök ragaszkodnak ahhoz, hogy az árvaház a régi telken maradjon, akkor ezen az üresen hagyott területen épül majd föl. Ha pedig elállanak ettől a követeléstől, akkor később mégis kitelepítjük és a szabadon maradó ezernégyszögölön is bérházat építünk.

— Az új városháza építése igen nagy probléma, szinte azt mondhatnám *egy évszázadra ad munkát*. Ismeretes, hogy az előkészítő-bizottság már megalakult és most készülnek azok a kérdőpontok, amelyek bizonyos igen fontos körülményekre vonatkoznak. Ilyenek például, hogy merre legyen az építkezés főfrontja, hogyan helyezkedjenek el egymással való vonatkozásban a reprezentatív és adminisztrációs helyiségek stb. . . . Ezeknek a kérdőpontoknak az összeállításával most foglalkozik *Kabdebo* tanácsos ur.

— Rövidesen kiírják a tervpályázatot a X. kerületi ravatalozó-helyiség építésére is. Ez hasonlítani fog ahhoz a ravatalozó-helyiséghez, amely a kerepesi-temetőben épül. A kerepesi temetőbeli halottasháznál tulajdonképpen *Hikisch* műépítésznek a krematórium tervpályázatán megnyert művét valósítjuk meg. A krematórium ügyében a belügyminiszter még mindig nem döntött, így olyanformán oldottuk meg a kérdést, hogy a ravatalozóba már ma, a későbbi jóváhagyás reményében belekombináljuk a kremáló helyiséget. A X-ik kerületi ravatalozóban nem építünk ilyen helyiséget, mert meggyőződésünk, hogy egyelőre egy krematórium elég lesz Budapesten; de ezt meg kell valósítani végre is, aki holttestét el akarja égettetni, azt ezidőszerint csak külföldön teheti.

Emésztést elősegítő
nyálkoldó
savközömbösítő

MATTONI
GISSHÜBLER
TISZTA TERMÉSZETES ALKALIÁS
SAVANYUVIZE.